

بررسی کتابهای درسی سال تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷ دوره ابتدایی
از نظر میزان هماهنگی در استفاده از آوای میانجی /z/ به شکل
حرف «ی» یا همزه «ء»

سید حمید هاشمی

چکیده

در این کار پژوهشی تمام کتابهای درسی سال تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷ دوره ابتدایی کلمه به کلمه بررسی شده است. در این بررسی، کلماتی که در آنها آوای «ی» میانجی و یا همزه به کار رفته است مورد توجه قرار گرفته و میزان یکسان بودن املائی و شیوهی نگارش و میزان هماهنگی بودن کتابهای مختلف سالهای مختلف مقایسه شده‌اند. گردآوری داده‌ها از طریق بررسی تک تک کلمات کتابهای مذکور صورت پذیرفته است. با توجه به نوع تحقیق، نحوه گردآوری داده‌ها و تجزیه و تحلیل آنها، روش انجام کار توصیفی است. جامعه آماری این پژوهش کلیه کتابهای درسی سال تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷ دوره ابتدایی میباشد و با توجه به اینکه تمام کلمات کتابها مورد بررسی قرار گرفته، حجم نمونه نیز تمام کتابهای فوق بوده و نمونه‌گیری انجام نشده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها از طریق مشخص کردن فراوانی و درصد ناهماهنگیهای مربوط به آوای «ی» میانجی و همزه صورت پذیرفته است. نتایج تحقیق نشان میدهد که در تعدادی از کتابهای درسی و همچنین در بین آنها در مقایسه با یکدیگر ناهماهنگیهایی از نظر نحوه اتصال پایه واژه‌ها در کلمات مرکب وجود دارد.

کلید واژه‌ها: آوای میانجی، تکواژ، کتابهای درسی، میزان هماهنگی.

مقدمه

دانستن املائی صحیح کلمات هر زبان برای اهل آن زبان ضروری است و به کار بردن املائی غلط مخصوصاً برای افراد تحصیل کرده، نگرش منفی دیگران را به همراه دارد. املائی صحیح نه تنها شامل به کار بردن صحیح حروف الفبا می‌شود بلکه نحوهٔ صحیح و هماهنگ کاربرد تکواژهای مختلف به یکدیگر را نیز دربردارد. متأسفانه در زبان فارسی در موقعیتی خاص نحوهٔ نشان دادن آوای میانجی «ی» سلیقه‌ای شده و حتی ناهماهنگیهای زیادی در کتابهای درسی دورهٔ ابتدایی به چشم می‌خورد.

در این کار پژوهشی تمام کتابهای درسی سال تحصیلی ۸۸ - ۸۷ دورهٔ ابتدایی کلمه به کلمه بررسی شده‌اند. در این بررسی، کلماتی که در آنها آوای میانجی «ی» و یا همزه به کار رفته است مورد توجه قرار گرفته و میزان هماهنگ بودن کتابهای مختلف سالهای مختلف از نظر نحوهٔ استفاده از آنها مورد مقایسه قرار گرفته‌اند.

فرضیه‌های تحقیق

احتمالاً هر یک از کتابهای درسی دورهٔ ابتدایی از نظر استفاده از «ی» میانجی و همزه یکسان و هماهنگ هستند. احتمالاً در کتابهای درسی دورهٔ ابتدایی در مقایسه با یکدیگر ناهماهنگیهایی از نظر استفاده از «ی» میانجی و همزه وجود دارد.

پیشینهٔ تحقیق

در سایت‌های مربوط به وزارت آموزش و پرورش و دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی و همچنین سایر رابط‌های مربوط به املائی فارسی در جستجوی گوگل، تحقیق مشابهی که بتوان به عنوان پیشینه ذکر نمود و از آن بهره‌جست مشاهده نشد. در سایت دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی هیچ‌گونه مطلبی که بتوان از آن در این مقاله استفاده نمود نیز یافت نشد و به درخواست کمک و همکاری نگارنده در رابطه با یافته‌های خود که در قسمت مربوطهٔ سایت ثبت شد نیز هرگز پاسخی داده نشد. در انجام این تحقیق به منابع متعددی مراجعه شد. در میان این منابع که از تعدادی از آنها مستقیماً در این تحقیق استفاده شده است می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: «دستور زبان فارسی» اثر عبدالعظیم قریب و دیگران، «دستور زبان فارسی» اثر پرویز نائل خانلری، «دستور زبان فارسی» اثر حسن

احمدی گیوی و حسن انوری، «دستور زبان فارسی» اثر محمد جواد شریعت، «دستور زبان فارسی واژگان و پیوندهای ساختی» اثر مهدی مشکوه‌الدینی و «دستور خط فارسی» تألیف فرهنگستان زبان و ادب فارسی.

روش تحقیق

با توجه به نوع تحقیق، نحوه گردآوری داده‌ها و تجزیه و تحلیل آنها، روش انجام کار توصیفی است.

ابزار جمع‌آوری اطلاعات

جمع‌آوری اطلاعات از طریق بررسی تک تک کلمات کتابهای درسی صورت گرفته است.

روش جمع‌آوری اطلاعات

۱- روش استخراج کلمات

تک تک کلمات تمام کتابهای درسی مورد توجه قرار گرفتند و تقریباً تمام موارد به کار رفته هر یک از کلمات یا گروه کلماتی که «ی» میانجی یا همزه در آنها به کار رفته و یا اشتبهاً از قلم افتاده بود یادداشت گردیدند.

۲- روش مشخص نمودن منبع هر کلمه

در بسیاری جاها در متن تحقیق و همچنین در تمام موارد ذکر شده در پیوستها برای هر یک از کلمات یا گروه کلمات استخراج شده از کتابهای درسی عده‌هایی گاهی به همراه حروف «م»، «ض»، «ج» ذکر شده که مبین شماره صفحه کتابی که کلمه از آن استخراج شده، شماره کتاب مربوطه به همراه فراوانی آن کلمه در کتاب و یا شماره صفحه و فراوانی آن مورد در آن صفحه می‌باشد. نحوه اختصاص دادن این عده‌ها و حروف و استفاده از آنها به شرح زیر توضیح داده می‌شود:

۱- به هر یک از کتابهای درسی دوره ابتدایی یک شماره دو رقمی اختصاص داده شده است. رقم اول هر شماره از ۱ الی ۵ بیانگر سالهای اول تا پنجم ابتدایی و رقم دوم شماره اختصاص یافته و ثابت مربوط به هر کتاب می‌باشد. جدول شماره ۱ نام کتابهای درسی دوره ابتدایی و شماره اختصاص یافته به هر کتاب را براساس سال و نام کتاب نشان می‌دهد. همان طور که در جدول مشخص است سال اول دارای پنج کتاب، سال دوم هفت

کتاب و سالهای سوّم تا پنجم ابتدایی هر کدام دارای هشت کتاب می‌باشند. به عنوان مثال کتاب ریاضی سال اوّل با شماره ۱۴، ریاضی سال دوّم با شماره ۲۴، ریاضی سال سوّم با شماره ۳۴، ریاضی سال چهارم با شماره ۴۴ و ریاضی سال پنجم با شماره ۵۴ در این تحقیق مشخص شده‌اند.

جدول شماره ۱ - لیست کتابهای درسی دوره ابتدایی و شماره اختصاص یافته برای هر یک

ردیف	نام کتابهای درسی دوره ابتدایی	شماره کتابهای سال اوّل	شماره کتابهای سال دوّم	شماره کتابهای سال سوّم	شماره کتابهای سال چهارم	شماره کتابهای سال پنجم
۱	فارسی (بخوانیم)	۱۱	۲۱	۳۱	۴۱	۵۱
۲	فارسی (بنویسیم)	۱۲	۲۲	۳۲	۴۲	۵۲
۳	علوم	۱۳	۲۳	۳۳	۴۳	۵۳
۴	ریاضی	۱۴	۲۴	۳۴	۴۴	۵۴
۵	آموزش قرآن	۱۵	۲۵	۳۵	۴۵	۵۵
۶	هدیه های آسمان	-	۲۶	۳۶	۴۶	۵۶
۷	هدیه های آسمان (کتاب کار)	-	۲۷	۳۷	۴۷	۵۷
۸	تعلیمات اجتماعی	-	-	۲۸	۴۸	۵۸

۲- در مواردی در متن مقاله علاوه بر دو رقم مربوط به سال و نام کتاب یک تا سه رقم دیگر نیز به عدد مندرج در مقابل هر مورد اضافه شده که این عدد یک تا سه رقمی اضافه شده شماره صفحه‌ای را که آن کلمه یا گروه کلمات از آن استخراج شده نشان میدهد. به عنوان مثال در قسمت ۸-۱-۲ بعد از کلمه «تکلیف هایت» عدد «۳۱۲۱» درج گردیده است. از سمت چپ، رقم ۳ بیانگر سال سوّم، رقم ۱ بیانگر کتاب «فارسی (بخوانیم)» و عدد دو رقمی ۲۱ اشاره به شماره صفحه در کتاب مذکور دارد به این مفهوم که این مورد از صفحه ۲۱ کتاب فارسی (بخوانیم) سال سوّم ابتدایی استخراج گردیده است.

۳- در مواردی در متن تحقیق و در پیوستها از حروف «م»، «ض» و «ج» نیز به همراه شماره سال و کتاب با شماره صفحه یا بدون شماره اشاره شده است. این حروف به

ترتیب به عنوان صورت کوتاه شده کلمات «مقدمه»، «ضمیمه» و «جلد» به کار رفته‌اند. استفاده از این حروف به معنی استخراج کلمه یا گروه کلمات از این قسمت‌ها می‌باشد. منظور از «مقدمه» تمام قسمت‌های قبل از متن اصلی کتاب بجز جلد از جمله مقدمه و فهرست مطالب می‌باشد. در بعضی از کتابهای درسی شماره‌گذاری اصلی کتاب از این صفحات شروع شده و در بعضی دیگر این قسمت‌ها شماره ندارند که در بسیاری موارد جهت دقیق‌تر مشخص کردن آدرس مورد استخراج شده، برای این صفحات شماره در نظر گرفته شده و در پاره‌ای از کتابها نیز فقط به ذکر حرف «م» پس از شماره سال و کتاب اکتفا شده است. منظور از «ضمیمه» نیز تمام قسمت‌های اضافه شده پس از متن اصلی کتاب می‌باشد از جمله فهرست لغات و لیست کتابهای سودمند جهت مطالعه. در مورد ذکر شماره صفحه این قسمت‌ها نیز مانند قسمت‌های «مقدمه» عمل شده است. منظور از «جلد» نیز موارد یادداشت شده از روی جلد کتابهاست.

۴- در موارد بسیاری در متن مقاله و در جدول شماره ۲ که نیاز به ذکر آمار یک کلمه یا مورد خاص به تفکیک کتابها بوده است در سمت راست دو رقم مربوط به سال و نام کتاب خط تیره به کار رفته و سپس در سمت راست خط تیره عدد بیانگر فراوانی آن کلمه نوشته شده است. به عنوان مثال درج ۱۴۶-۱۵ در قسمت ۹-۱-۱ در بین آمار تفکیکی موارد بدون «ی» میانجی و همزه به این معنی است که در بین تمام موارد استخراج شده، ۱۴۶ بار آن از کتاب آموزش قرآن سال اول صورت گرفته است.

۵- در مواردی در متن تحقیق که نیاز به ذکر فراوانی یک کلمه یا مورد در یک صفحه خاص از یک کتاب بوده است پس از عدد بیانگر سال، کتاب و شماره صفحه، خط تیره گذاشته شده و در سمت راست خط تیره عدد بیانگر فراوانی آن کلمه در آن صفحه درج شده است. مثلاً درج ۲-۴۴۱۲۵ در قسمت ۸-۱-۳ همراه کلمه «تقسیم‌هایی» به این مفهوم است که این مورد با این شکل املائی ۲ بار از صفحه ۱۲۵ کتاب ریاضی سال چهارم استخراج گردیده است.

جامعه آماری، حجم نمونه و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری این پژوهش کلیه کتابهای درسی سال تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷ دوره ابتدایی می‌باشد و با توجه به اینکه تمام کلمات کتابها مورد بررسی قرار گرفته‌اند، حجم نمونه نیز تمام کتابهای فوق بوده و نمونه‌گیری انجام نشده است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

این مقاله کلمات کتابهای درسی دوره ابتدایی را از نظر استفاده از آوای میانجی /z/ مورد توجه قرار می‌دهد. این آوا در خط فارسی به دو شکل نوشتاری حرف «ی» و علامت همزه «ء» استفاده می‌شود. در این تحقیق سعی شده تا از طریق جدول حاوی موارد ناهماهنگ و همچنین ذکر فراوانیها و درصدها، موارد هماهنگ و ناهماهنگ این دو شکل نوشتاری در کتابهای درسی مورد بررسی قرارگیرند. موارد و موقعیتهای بررسی شده فقط محدود به موارد مشاهده شده در کلمات استخراج شده می‌باشند.

موقعیتهای آوایی استفاده از آوای میانجی /z/ به شکل حرف «ی»

۱- قبل از کسره اضافه

در زبان فارسی در ترکیبهای «مضاف و مضاف‌الیه» و «موصوف و صفت» از کسره اضافه و یا به عبارتی از واژه /e/ در انتهای مضاف و موصوف استفاده می‌شود. مشکوة الدینی (۱۲۸۶) از این دو ترکیب به ترتیب با عنوان «اضافه اسمی و اضافه صفتی» نام می‌برد (۱۸). در بعضی شرایط آوایی بین مضاف و کسره اضافه و همچنین موصوف و کسره اضافه آوای میانجی /z/ به شکل حرف «ی» و درحالتی نیز به شکل همزه «ء» ظاهر می‌شود. گیوی و انوری (۱۳۷۱) در این باره چنین می‌نویسند:

اگر مضاف به یکی از دو حرف الف یا (و = او = ou) ختم شده باشد، در آخر آن، به جای کسره اضافه، یای مکسور می‌افزایند... و اگر مضاف آخرش‌های بیان حرکت باشد به جای کسره اضافه، روی هاء، همزه ماندی (ء) که مخفف و بخش اول حرف ی است می‌گذارند و آن را یای مکسور تلفظ می‌کنند... و برخی از نویسندگان در این مورد، خود «ی» را می‌افزایند... (۱۲۵).

خانلری (۱۳۶۳) نیز همین مطلب این‌گونه بیان می‌کند:

در کلماتی که به یکی از مصوت‌های «ا» و «او» ختم شده باشد ... نشانه اضافه پس از آنها حرف «ی» مکسور است و در کلماتی که مصوت آخر آنها «کسره» است و به صورت «های غیر مفلوظ» نوشته می‌شود ... نیز علامت اضافه «ی» مکسور تلفظ می‌شود. اما در نوشتن تنها سر این حرف را که مانند همزه است روی حرف «ه» می‌گذارند (۸۷).

۲- قبل از بعضی واژه بست‌های استخراج شده

براساس موارد مشاهده شده در کلمات استخراج شده هرگاه واژه بستهای زیر پس از واکه /a/ و یا به عبارتی پس از حرف «الف» قرار گرفته‌اند بین این واکه و واژه بست، «ی» میانجی به کار رفته است. به عنوان مثال می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: واژه بستهای «-ت» در «تکلیف‌هایت» (۳۱۲۱)، «-تان» در «دام‌هایتان» (۲۵۹۵)، «-ش» در «چشم‌هایش» (۲۲۸۹)، «-شان» در «بچه‌هایشان» (۴۱۱۸)، «-م» در «رؤیاهایم» (۴۶۵۸)، «-مان» در «دل‌هایمان» (۵۱۳۰) و «-ند» در «کدام کشوره‌ایند» (۵۸۲۸).

۳- قبل از «ی» نکره

در بین کلمات استخراج شده هرگاه کلمه‌ای به واکه /a/ و یا به عبارتی به حرف «الف» ختم شده بین این واکه و «ی» نکره، «ی» میانجی اضافه شده است. به عنوان مثال می‌توان کلمات «بهشت‌هایی (۴۵۴۶)، تقسیم‌هایی (۲-۴۴۱۲۵)، راه‌هایی (۵۵۴۶)، سیاره‌هایی (۴۲۸۹)، شباهت‌هایی (۵۶۱۰۳)، شگفتی‌هایی (۴۵۱۰)، صفحه‌هایی (م۱۴)، عددهایی (۱۴۳۵)، قصه‌هایی (۲-۲۶۳۲) و کتاب‌هایی (۲۱۴)» را نام برد.

۴- قبل از «ان» جمع

در بین کلمات استخراج شده، هرگاه کلمه‌ای که به واکه /a/ ختم شده با «ان» جمع بسته شده است همخوان میانجی /z/ بین آن دو به کار رفته است از جمله در کلمات «چهارپایانتان (۴۵۱۱۰) و راهنمایان (م۵۶۶)».

موقعیت آوایی استفاده از آوای میانجی /z/ به شکل همزه

آوای میانجی /z/ به شکل نوشتاری همزه «ء» در یک موقعیت آوایی به همراه کسره اضافه به کار می‌رود که با توجه به ارتباط نزدیک آن با این آوا به شکل حرف «ی» توضیح آن در قسمت ۸-۱-۱ داده شد.

نتایج تحقیق

۱- بررسی آماری موارد استفاده و عدم استفاده از «ی» میانجی و همزه

کُلّ موارد استخراج شده مربوط به «ی» میانجی و همزه ۱۳۲۹ مورد می‌باشد. در کتابهای درسی در موارد بسیاری بعد از واکه /e/ و یا به عبارتی «ه» بیان حرکت و قبل از کسره اضافه عدم هماهنگی وجود دارد به این مفهوم که به هر سه حالت بدون «ی» میانجی و

بدون همزه (صورت غلط)، با «ی» میانجی و با همزه موارد زیادی مشاهده شده است. این موارد به شرح زیر بررسی می‌شوند:

۱-۱- بدون «ی» و همزه

در بین کلّ موارد مربوط به این بخش (۱۳۲۹ مورد)، ۲۶۲ مورد بدون «ی» و همزه به کار رفته است. جالب توجه است که ۲۶۱ مورد آن یعنی ۹۹/۶۲٪ و یا ۱۹/۶۴٪ کل موارد، مربوط به عدم استفاده از «ی» یا همزه پس از «ه» بیان حرکت می باشد. همانطور که قبلاً نیز اشاره شد در کتابهای درسی بعد از «ه» بیان حرکت در حالات اضافه اسمی و اضافه صفتی، هم از «ی» و هم از همزه استفاده شده که بیانگر عدم هماهنگی در این کتابهاست. در موارد استخراج شده مربوط به سایر موقعیتهای آوایی «ی» میانجی، تنها در «تابلو مناسبی» در صفحه ۴۳۴۳ این همخوان به کار نرفته است که به جز این یک مورد بیانگر دقت و هماهنگی در استفاده از این همخوان میانجی در آن موقعیتهای می باشد.

فراوانی موارد بدون «ی» و همزه بعد از «ه» بیان حرکت به تفکیک کتابها به شرح زیر

می باشد: ۱-۱۴، ۱۴۶-۱۵، ۳-۳۴، ۱۳-۳۵، ۹۰-۴۴، ۳-۴۵، ۲-۵۵، ۱-۵۶ و ۲-۵۸.

۱-۲- با «ی» میانجی

۸۱۸ مورد از کل ۱۳۲۹ مورد فراوانی استخراج شده معادل ۶۱/۵۵٪ مربوط به کلماتی

است که «ی» میانجی در آنها به کار رفته است. از این تعداد، ۴۱۶ مورد یعنی ۵۰/۸۶٪ آن یا ۲۱/۳٪ کل موارد، مربوط به استفاده از «ی» بعد از «ه» بیان حرکت و ۴۰۲ مورد یعنی ۴۹/۱۴٪ آن یا ۲۰/۲۵٪ کل موارد، مربوط به استفاده از این همخوان میانجی در سایر موقعیتهای آوایی بیان شده می باشد.

فراوانی موارد «ی» میانجی به کار رفته بعد از «ه» بیان حرکت در کلمات استخراج

شده به تفکیک کتابها به شرح زیر می باشد: ۱۳-۱۱، ۶-۱۴، ۳۴-۱۵، ۲۹-۲۱، ۱۱-۲۲، ۸-۲۳،

۲-۲۴، ۴۵-۲۵، ۲-۲۶، ۱-۲۷، ۲-۳۱، ۳-۳۳، ۲۱-۳۴، ۴-۳۶، ۲-۳۷، ۳-۳۸، ۹-۴۱،

۵-۴۳، ۵-۴۴، ۴۵-۴۵، ۸-۴۶، ۱-۴۷، ۲-۴۸، ۱۲-۵۱، ۱-۵۲، ۱۱-۵۳، ۲۵-۵۴، ۴۳-۵۵، ۹-۵۶،

۶-۵۷ و ۲۵-۵۸.

۲-۱- با همزه

۲۴۹ مورد از کل موارد این بخش معادل ۱۸/۷۴٪ مربوط به استفاده از همزه روی «ه» بیان حرکت می‌باشد. قابل ذکر است که از این ۲۴۹ مورد معادل ۹۷/۱۹٪ آن و ۱۸/۲۱٪ کل موارد، مربوط به کتاب شماره ۴۴ و تنها ۷ مورد معادل ۲/۸۱٪ آن و ۰/۵۳٪ کل موارد، مربوط به چند کتاب دیگر می‌باشد. این هفت مورد با ذکر شماره صفحه عبارتند از: «اداره کل چاپ» (م ۱۵۲)، «قله آن» (۳۸۴۳)، «همه درس‌ها» (۴۵۱۳۸)، «خانواده دلسوزتان» (۴۵۱۳۸)، «بچه خود» (۴۶۶)، «بقیه حیوانات» (۴۶۷) و «تهیه لباس» (۴۸۷۱).

۲- کلماتی که در حالت اضافه به دو یا سه شکل املائی به کار رفته‌اند.

۲-۱- بررسی این کلمات

جدول شماره ۲ کلماتی را نشان می‌دهد که دارای «ه» بیان حرکت می‌باشند و در حالت اضافه از نظر داشتن یا نداشتن «ی» میانجی و همزه به دو یا سه شکل مختلف املائی به کار رفته‌اند و همگی بیانگر عدم هماهنگی در یکسان بودن املائی در کتابهاست.

۲-۲- موارد قابل توجه‌تر در این بخش و در جدول شماره ۲

با توجه به آمارهای داده شده در این بخش در رابطه با «ی» میانجی و همزه و همچنین موارد مندرج در جدول شماره ۲ موارد زیر قابل ذکر است:

کتاب شماره ۴۴ دارای بیشترین میزان عدم هماهنگی با سایر کتابها است. علاوه بر استفاده ۹۷/۱۹٪ موارد همزه، دو شکل املائی دیگر نیز در این کتاب به کار رفته است که بیانگر بی‌دقتی مسئولین و عدم هماهنگی در یکسان بودن موارد مشابه می‌باشد.

در کتابهای شماره ۱۵ و ۴۵ نیز هر سه شکل مذکور به کار رفته است.

در کتابهای شماره ۱۴، ۳۴، ۳۵، ۳۸، ۴۶، ۴۸، ۵۵ و ۵۶ از سه شکل املائی بیان شده دو شکل آن به کار رفته است.

کلمه‌های «اندازه، بسته، بقیه، اضافه، پارچه، پیمانه، دسته، دهانه، زاویه، فاصله، قاعده، کارخانه، لایه و نقطه» در کتاب شماره ۴۴ به دو یا سه شکل به کار رفته‌اند.

کلمه «برنامه» در کتابهای سال چهارم با دو شکل با «ی» میانجی و با همزه به کار رفته و دارای عدم هماهنگی است.

جدول شماره ۲- کلماتی که در حالت اضافه از نظر داشتن یا نداشتن «ی» میانجی و همزه به دو یا سه شکل مختلف املائی به کار رفته‌اند

۲۱	جمع کل فراوانی	فراوانی استخراج شده به تفکیک کتاب	۱۵-۱	شماره صفحه مثال	۱۵۲م	مثال برای مورد با همزه	فراوانی استخراج شده به تفکیک کتاب	۲۲-۲، ۲۱-۲ ۲۴-۲، ۲۳-۱ ۲۶-۱، ۲۵-۱ ۳۱-۱، ۳۷-۱ ۳۷-۱، ۳۵-۱ ۵۶-۱، ۴۱-۱ ۵۸-۲	شماره صفحه مثال	۲۲۲م	مثال برای مورد «ی» با «ی»	فراوانی استخراج شده به تفکیک کتاب	۴۲-۱-۲، ۴۳-۱ ۵۵	شماره صفحه مثال	۴۲۲ ض	اداره	اداره پست	مثال برای مورد بدون «ی» و همزه	کلمه
۲		۴۴-۲		شماره صفحه مثال	۴۴۵۹	به اضافه ۲۰۰	فراوانی استخراج شده به تفکیک کتاب	۴۴-۲	شماره صفحه مثال	-	به اضافه ۴۰	۴۴-۱	۴۴۵۹	اضافه	۴۴۵۹	اداره	به اضافه ۴۰	فقه	فقه
۲۹		۴۴-۲۴		شماره صفحه مثال	۴۴۱۲۴	انگاره دور	فراوانی استخراج شده به تفکیک کتاب	۴۴-۵	شماره صفحه مثال	-	انگاره دو ضلع	۴۴-۵	۴۴۱۰۸	انگاره	۴۴۱۰۸	اداره	انگاره دو ضلع	انگاره	انگاره
۱۵		۴۴-۱		شماره صفحه مثال	۴۴۱۶	باقی مانده پول	فراوانی استخراج شده به تفکیک کتاب	۵۴-۱۲، ۳۴-۱	شماره صفحه مثال	۵۴۱۲۶	باقی مانده تقسیم	-	-	باقی مانده	-	باقی مانده	-	باقی مانده	باقی مانده
۲		۴۶-۱		شماره صفحه مثال	۴۶۶	بچه خود	فراوانی استخراج شده به تفکیک کتاب	۵۴-۱	شماره صفحه مثال	۵۴۷۴	بچه شیرخوار ماش	-	-	بچه	-	بچه	-	بچه	بچه
۵		۴۴-۲		شماره صفحه مثال	۴۴۶م	برنامه آموزش	فراوانی استخراج شده به تفکیک کتاب	۴۶-۱	شماره صفحه مثال	۴۶۱م	برنامه‌ی تعلیم	۱۵-۱	۱۵۷۲	برنامه آموزش	۱۵۷۲	برنامه آموزش	برنامه آموزش	برنامه آموزش	برنامه آموزش
۱۸		۴۴-۱۲		شماره صفحه مثال	۴۴۸۹	بسته ۱۲ تایی	فراوانی استخراج شده به تفکیک کتاب	-	شماره صفحه مثال	-	بسته ده تایی	۴۴-۶	۴۴۹۲	بسته ده تایی	۴۴۹۲	بسته ده تایی	بسته ده تایی	بسته ده تایی	بسته ده تایی

ادامه جدول شماره ۲

جمع کل فراوانی	فراوانی	شماره صفحه مثال	مقاله مورد بررسی	مقاله برای مورد با همنزه	فراوانی استخراج شده به تفکیک کتاب	شماره صفحه مثال	مقاله مورد بررسی	مقاله برای مورد با «بی»	فراوانی استخراج شده به تفکیک کتاب	شماره صفحه مثال	مقاله مورد بررسی	مقاله برای مورد با «بی»	فراوانی استخراج شده به تفکیک کتاب	شماره صفحه مثال	مقاله مورد بررسی	کلمه
۱۹	۴۶-۱، ۴۴-۲	۴۶۷	بقیة حیوانات	بقیة بیخها	۲۱-۱، ۱۴-۲ ۳۷-۱، ۲۲-۳ ۵۱-۲، ۴۵-۱ ۵۶-۲، ۵۴-۱ ۵۸-۱، ۵۷-۱	۲۲۶۶	بقیة بیخها	۴۴-۱	۴۴-۱	۴۴۷۴	بقیة رقهائیش	۴۴-۱	۴۴۷۴	۴۴۷۴	بقیة رقهائیش	بقیة
۲	۴۴-۱	۴۷۸۲	پارچه مقال	-	-	-	-	-	۴۴-۱	۴۴۹۹	پارچه مصرف شده	۴۴-۱	۴۴۹۹	۴۴۹۹	پارچه مصرف شده	پارچه
۹	-	-	-	-	۳۶-۱، ۱۱-۱ ۴۶-۱، ۴۵-۲	۱۱۱	پایه اول	۱۵-۴	۱۵-۴	۱۵۶۷	پایه اول	۱۵-۴	۱۵۶۷	۱۵۶۷	پایه اول	پایه
۲	۴۴-۱	۴۴۱۱۱	پیمانه بزرگ	-	-	-	-	-	۴۴-۱	۴۴۱۱۱	پیمانه کوچک	۴۴-۱	۴۴۱۱۱	۴۴۱۱۱	پیمانه کوچک	پیمانه
۱۳	۴۸-۱، ۴۴-۱	۴۸۷۸	تهیه لباس	تهیه لباس	۳۳-۱، ۲۱-۱ ۴۶-۱، ۴۵-۱ ۵۴-۲، ۵۳-۱ ۵۸-۲، ۵۷-۱	۲۱۶	تهیه دفتر مشق	۱۵-۱	۱۵-۱	۱۵۶۸	تهیه یک نوار	۱۵-۱	۱۵۶۸	۱۵۶۸	تهیه یک نوار	تهیه
۲	-	-	-	-	۴۴-۱	۴۴۷۷	جعبه قلد	۳۴-۲	۳۴-۲	۳۴۶۴	جعبه شیرینی	۳۴-۲	۳۴۶۴	۳۴۶۴	جعبه شیرینی	جعبه
۲	-	-	-	-	۳۵-۱	۳۵۷۰	چشمای زرم	۳۵-۱	۳۵-۱	۳۵۷۴	چشمه زرم	۳۵-۱	۳۵۷۴	۳۵۷۴	چشمه زرم	چشمه
۵	۴۵-۱	۴۵۱۳۸	خانواده دلسوزتان	خانواده خود	۴۵-۲	۴۵۱۴	خانواده خود	۴۵-۱، ۱۵-۱	۴۵-۱، ۱۵-۱	۴۵۱۱۲	خانواده خود	۴۵-۱، ۱۵-۱	۴۵۱۱۲	۴۵۱۱۲	خانواده خود	خانواده

ادامه جدول شماره ۲

جمع کل فراوانی	فراوانی استخراج شده به تفکیک کتاب	شماره صفحه مثال	مثال برای مورد با همزه	فراوانی استخراج شده به تفکیک کتاب	شماره صفحه مثال	مثال برای مورد «ی»	فراوانی استخراج شده به تفکیک کتاب	شماره صفحه مثال	مثال برای مورد «ی»	فراوانی استخراج شده به تفکیک کتاب	شماره صفحه مثال	مثال برای مورد «ی»	فراوانی استخراج شده به تفکیک کتاب	شماره صفحه مثال	کلمه
۳	-	-	-	۲۲-۱، ۲۱-۱	۲۲۶۹	خلاصه‌ی داستان	۱۵-۱	۱۵۶۹	خلاصه‌ی روش تدوین	۴۴۰	دسته صد تایی	دسته صد تایی	۴۴۰	دسته	
۲۲	۴۴-۱۶	۴۴۷۸	دسته ۲ تایی	۳۱-۱، ۱۴-۱، ۳۴-۳	۳۴۶۸	دسته اول	۴۴-۱	۴۴۰	دسته صد تایی	۴۴۰	دسته صد تایی	۴۴۰	دسته		
۴	۴۴-۲	۴۴۱۰۵	دهانه پراگار	-	-	-	۴۴-۲	۴۴۱۰۷	دهانه پراگار	۴۴۱۰۷	دهانه پراگار	۴۴۱۰۷	دهانه		
۶۳	۴۴-۴۲	۴۴۲۴	زاویه (ب)	-	-	-	۴۴-۲۱	۴۴۱۸۱	زاویه (د)	۴۴۱۸۱	زاویه (د)	۴۴۱۸۱	زاویه		
۴	۴۴-۱	۴۴۱۷۹	سارنده ظروف	۳۴-۱، ۱۴-۱، ۴۵-۱	۱۴م	سازنده‌ی خود	-	-	-	-	-	-	سازنده		
۱۹۲	-	-	-	۲۵-۲۶، ۱۵-۵، ۲۵-۲۳، ۲۵-۲۴، ۵۶-۲، ۵۵-۲۰، ۵۸-۱، ۵۷-۱	۵۵۱۰۰	سوره‌ی آل عمران	-۱۲، ۱۵-۵۰، ۲۵، ۴۴-۵	۲۵۱۲۰	سوره بقره	۲۵۱۲۰	سوره بقره	۲۵۱۲۰	سوره		
۳	۴۴-۲	۴۴۱۰۱	شماره آنها	۲۲-۱	۲۲۲۲	شماره‌ی کشش	-	-	-	-	-	-	شماره		
۳	۴۴-۱	۴۴۶م	شیوه آموزش	-	-	-	۱۵-۲	۱۵۶۹	شیوه تدریس	۱۵۶۹	شیوه تدریس	۱۵۶۹	شیوه		

ادامه جدول شماره ۲

جمع کل فراوانی	فراوانی	شماره صفحه مثال	مقال برای مورد با همزه	فراوانی	مقال برای مورد «ی»	فراوانی	شماره صفحه مثال	مقال برای مورد «ی»	فراوانی	شماره صفحه مثال	مقال برای مورد بیرون «ی» و همزه	کلمه
۲۱	۴۴-۱۱	۴۴۱۳۴	صفحه اول	۵۵-۱، ۲۱-۱ ۵۷-۱	صفحه اول	۴۴-۷	۴۴۲۲	صفحه قبل	۴۴-۷	۴۴۲۲	صفحه قبل	صفحه
۷	-	-	-	۵۵-۱، ۲۵-۱ ۵۸-۱	علاقه زیادی	۴۵-۱، ۱۵-۲	۱۵۶۸	علاقه بیشتر	۴۵-۱، ۱۵-۲	۱۵۶۸	علاقه بیشتر	علاقه
۲۰	۴۴-۲۲	۴۴۱۱	فاصله آن	-	-	۴۴-۸	۴۴۱۸۶	فاصله دو شهر	-	۴۴۱۸۶	فاصله دو شهر	فاصله
۹	۴۴-۱	۴۴۱۶۲	قاره آسیا	۵۸-۲، ۵۴-۶	قاره آسیا	-	۵۸۶۲	-	-	-	-	قاره
۱۰	۴۴-۹	۴۴۱۷۶	فانده مکتب	-	-	۴۴-۱	۴۴۱۸۳	فانده آن	۴۴-۱	۴۴۱۸۳	فانده آن	فانده
۱۱	۴۴-۴، ۲۸-۱	۲۸۴۳	قله آن	۴۱-۱، ۲۴-۴	قله ایران	۵۸-۱	۵۸۴۳	قله آزارات	۵۸-۱	۵۸۴۳	قله آزارات	قله
۷	-	-	-	۵۸-۴، ۴۱-۲	قوه تخیل	۱۴-۱	۴۱۸۷	قوه تخیل	۱۴-۱	۱۴۴	قوه ابتکار	قوه
۵	۴۴-۳	۴۴۱۹	کارخانه بخاری سازی	-	-	۴۴-۲	۴۴۱۵۵	کارخانه قند	۴۴-۲	۴۴۱۵۵	کارخانه قند	کارخانه
۲	-	-	-	۴۴-۱	کاسه بزرگ	۴۴-۱	۴۴۱۱۲	کاسه بزرگ	۴۴-۱	۴۴۱۱۲	کاسه بزرگ	کاسه
۵	۴۴-۱	۴۴۱۷	کتابخانه دبستان	۲۴-۱، ۲۵-۱ ۴۵-۱، ۲۵-۱	کتابخانه مدرسه	-	۳۴۱۲۶	کتابخانه مدرسه	-	-	-	کتابخانه
۵	۴۴-۱	۴۴۶۵	کیسه ۲۷ کیلو گرمی	۲۲-۴	کیسه اول	-	۲۳۲۹	کیسه اول	-	-	-	کیسه

ادامه جدول شماره ۲

جمع کل فراوانی	فراوانی استخراج شده به تفکیک کتاب	شماره صفحه مثال	شماره صفحه مثال	مطال برای مورد با همنزه	مطال برای مورد با «ی»	فراوانی استخراج شده به تفکیک کتاب	شماره صفحه مثال	مطال برای مورد	فراوانی استخراج شده به تفکیک کتاب	شماره صفحه مثال	مطال برای مورد	فراوانی استخراج شده به تفکیک کتاب	شماره صفحه مثال	مطال برای مورد	کلمه
۲	۴۴-۲	۴۴۱۰۹	۴۴۱۰۹	لايه آن	-	-	-	-	۴۴-۱	۴۴۱۰۹	لايه ديگر	۴۴-۱	۴۴۱۰۹	لايه	
۲۸	-	-	۱۵۴۸	-	۱۵-۱	۱۵-۱	۱۵۴۸	لوحي قبل	-۱، ۱۵-۲۶	۱۵۲۰	لوحي ۱	-	۱۵۲۰	لوحي	
۲	-	-	۱۵۱	-	۱۵-۱	۱۵-۱	۱۵۱	مطالعه صفحات	۴۵-۱	۴۵۱۰۴	مطالعه مجدد	۴۵-۱	۴۵۱۰۴	مطالعه	
۴	-	-	۱۵۲۶	-	۱۵-۲	۱۵-۲	۱۵۲۶	ملکتي سبا	۱۵-۲	۱۵۲۶	ملکه سبا	۱۵-۲	۱۵۲۶	ملکه	
۲	۴۴-۱	۴۴۲۸	۱۵۷۱	نحوه انجام	۱۵-۱	۱۵-۱	۱۵۷۱	نحوه مناسب	-	-	-	-	-	نحوه	
۶۴	۴۴-۵۴	۴۴۱۰۵	۴۶۲۲	نقطه (ج)	۴۶-۱	۴۶-۱	۴۶۲۲	نقطه خاصي	۴۴-۹	۴۴۲۶	نقطه (ب)	۴۴-۹	۴۴۲۶	نقطه	
۲	۴۴-۲	۴۴۱۱۵	۵۸۱۴۵	به وسيله پرگار	۲۸-۱	۲۸-۱	۵۸۱۴۵	وسيله ثقليه	-	-	-	-	-	وسيله	
۲	-	-	۱۵۱۶	-	۱۵-۱	۱۵-۱	۱۵۱۶	هديه ي پدر بزرگ	۱۵-۱	۱۵۱۶	هديه پدر بزرگ	۱۵-۱	۱۵۱۶	هديه	
۵۹	-	-	۱۵۵۵	-	۱۵-۱۲، ۱۱-۱	۱۵-۱۲، ۱۱-۱	۱۵۵۵	هفته اول	۱۵-۳۹	۱۵۲۸	هفته اول بزرگ	۱۵-۳۹	۱۵۲۸	هفته	
۱۸	۴۵-۱، ۴۴-۴	۴۴۸۹	۲۱۲	همه شاگردان	۱۴-۱، ۱۱-۱	۲۱-۶، ۱۵-۲	۲۱۲	همه آنها	-	-	-	-	-	همه	

کلمه «چشمه» در کتاب شماره ۲۵ به دو شکل بدون «ی» میانجی و با «ی» نوشته شده است.

کلمه‌های «خانواده، علاقه و همه» در کتاب شماره ۴۵ به هر سه شکل آورده شده‌اند. کلمه «سوره» در کتاب شماره ۲۵ هم بدون «ی» یا همزه و هم با «ی» به کار رفته است.

کلمه‌های «ملکه، هدیه و هفته» در کتاب شماره ۱۵ به دو شکل بدون «ی» یا همزه و با «ی» نوشته شده‌اند.

بحث و نتیجه گیری

در طی بررسی کلمات استخراج شده از کتابهای درسی ناهماهنگیهای بسیاری مشاهده شد. تمام موارد مندرج در جدول شماره ۲ بیانگر این عدم هماهنگیها هستند. این عدم هماهنگیها برای دانش آموزان مشکلاتی را در فراگیری املاي کلمات ایجاد می‌کند. آیا بهتر نیست با صرف کمی وقت و دقت بیشتر، این گونه موارد حداقل در کتابهای درسی دوره ابتدایی که دانش آموزان در حال یادگیری املاي کلمات هستند اصلاح شوند؟ فرضیه اول: احتمالاً هر یک از کتابهای درسی دوره ابتدایی از نظر استفاده از «ی» میانجی و همزه یکسان و هماهنگ هستند.

با استفاده از موارد استخراج شده و جدولهای تنظیم شده مشخص می‌گردد که این فرضیه در مورد بعضی از کتابهای درسی به اثبات رسیده و در مورد بعضی دیگر به اثبات نرسیده است. به این مفهوم که در بعضی از کتابهای درسی از نظر نحوه استفاده از «ی» میانجی و همزه هماهنگی و یکسان بودن رعایت شده و در بعضی دیگر رعایت نشده و ناهماهنگی وجود دارد. موارد مربوط به هر یک از دو حالت مذکور به شرح زیر می‌باشد:

۱- کتابهایی که عدم هماهنگی در آنها مشاهده نشده است:

در هیچ یک از کتابهای شماره ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۷، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۷، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴ و ۵۷ عدم هماهنگی در نحوه استفاده از آوای /z/ میانجی مشاهده نشده است.

۲- کتابهایی که عدم هماهنگی در آنها مشاهده شده است.

کتاب شماره ۱۴ (ریاضی سال اول)

بعد از «ه» بیان حرکت هر دو شکل بدون «ی» میانجی یا همزه (شکل غلط) و با «ی» استفاده شده است (رجوع شود به قسمت (ر ج ق) ۱۰-۳-۱ و ۲). کتاب شماره ۱۵ (آموزش قرآن سال اول)

بعد از «ه» بیان حرکت هر سه شکل بدون «ی» میانجی یا همزه (شکل غلط)، با «ی» و با همزه استفاده شده است (ر ج ق ۱۰-۳). قابل توجه است که در قسمت مقدمه کتاب اشتباه املائی از این نظر زیاد است اما در صفحات پایانی کتاب (۶۷-۵۵) شکل صحیح رعایت شده است.

کلمه‌های «ملکه، هدیه و هفته» در حالت‌های اضافی یا وصفی هر کدام به دو شکل به کار رفته‌اند (رجوع شود به جدول شماره ۲ (ر ج ج) ۲). قابل ذکر است که در صفحه ۶۹ کتاب در عبارت «ویژگی‌های روانی کودک» زیر حرف «ی» در کلمه «روانی» کسره اضافه هم گذاشته شده اما در بسیاری موارد به استفاده از «ی» میانجی و یا هماهنگی در استفاده از آن توجهی نشده است.

کتاب شماره ۲۴ (ریاضی سال سوم) بعد از «ه» بیان حرکت هر دو شکل بدون «ی» میانجی یا همزه و با «ی» استفاده شده است (ر ج ق ۱۰-۳-۱ و ۲).

کتاب شماره ۲۵ (آموزش قرآن سال سوم) بعد از «ه» بیان حرکت در حالت اضافی یا وصفی هم شکل غلط بدون «ی» میانجی یا همزه و هم با «ی» به کار رفته است (ر ج ق ۱۰-۳-۱ و ۲). کلمه‌های «چشمه و سوره» در حالت اضافی یا وصفی به دو صورت بدون «ی» میانجی یا همزه (شکل غلط) و با «ی» استفاده شده‌اند (ر ج ج ۲).

کتاب شماره ۲۸ (اجتماعی سال سوم) هر دو شکل با «ی» میانجی و با همزه بعد از «ه» بیان حرکت در حالت اضافی یا وصفی استفاده شده است (ر ج ۱۰-۳-۲ و ۳).

کتاب شماره ۴۴ (ریاضی سال چهارم) بعد از «ه» بیان حرکت در حالت اضافی یا وصفی هر سه شکل بدون «ی» میانجی یا همزه (شکل غلط) با «ی» میانجی و با همزه در این کتاب استفاده شده‌اند. قابل توجه‌تر اینکه

۹۷/۱۹٪ موارد همزه به کار رفته در این حالتها مربوط به این کتاب می‌باشد که از این نظر نیز این کتاب دارای بیشترین عدم هماهنگی با سایر کتابهای درسی می‌باشد (ر ج ق ۱۰-۳).
کلمه‌های «اضافه، اندازه، بسته، بقیه، پارچه، پیمان، دسته، دهانه، زاویه، فاصله، قاعده، کارخانه، لایه و نقطه» در حالت‌های اضافی و وصفی به دو یا هر سه شکل بیان شده در بند فوق به کار رفته‌اند (ر ج ق ۱۰-۴-۱ و ر ج ج ۲).

کتاب شماره ۴۵ (آموزش قرآن سال چهارم)
بعد از «ه» بیان حرکت در حالت‌های اضافی و وصفی هر سه شکل بدون «ی» میانجی یا همزه (شکل غلط)، با «ی» میانجی و با همزه در کلمات استخراج شده از این کتاب به کار رفته است (ر ج ق ۱۰-۳).

کلمه‌های «خانواده و علاقه» در حالت‌های اضافی یا وصفی به هر سه شکل مندرج در بند فوق به کار رفته‌اند (ر ج ج ۲).

کتاب شماره ۴۶ (هدیه‌های آسمان سال چهارم)
بعد از «ه» بیان حرکت در حالت‌های اضافی و وصفی دو شکل با «ی» میانجی و با همزه در کلمات استخراج شده از این کتاب دیده می‌شود (ر ج ق ۱۰-۳-۲ و ۳).

کتاب شماره ۴۸ (اجتماعی سال چهارم)
بعد از «ه» بیان حرکت در حالت اضافی یا وصفی دو شکل با «ی» میانجی و با همزه به کار رفته است (ر ج ق ۱۰-۳-۲ و ۳).

کتاب شماره ۵۵ (آموزش قرآن سال پنجم)
بعد از «ه» بیان حرکت در حالت اضافی دو شکل بدون «ی» میانجی یا همزه (شکل غلط) و با «ی» استفاده شده است (ر ج ق ۱۰-۳-۱ و ۲).

کتاب شماره ۵۶ (هدیه‌های آسمان سال پنجم)
بعد از «ه» بیان حرکت دو شکل بدون «ی» میانجی یا همزه (شکل غلط) و با «ی» میانجی استفاده شده است (ر ج ق ۱۰-۳-۱ و ۲).

کتاب شماره ۵۸ (اجتماعی سال پنجم)
بعد از «ه» بیان حرکت در حالت‌های اضافی یا وصفی دو شکل بدون «ی» میانجی یا همزه (شکل غلط) و با «ی» میانجی به کار رفته است (ر ج ق ۱۰-۳-۱ و ۲).

فرضیه دوم: احتمالاً در کتابهای درسی دوره ابتدایی در مقایسه با یکدیگر ناهماهنگیهایی از نظر استفاده از «ی» میانجی و همزه وجود دارد. با استفاده از موارد استخراج شده از کتابهای درسی و موارد درج شده در جدول شماره ۲ مشخص می‌شود که این فرضیه در مورد بعضی از کتابهای درسی به اثبات نرسیده و در مورد بعضی دیگر به اثبات رسیده است. به این مفهوم که در بعضی از کتابهای درسی از نظر نحوه استفاده از آوای میانجی /z/ هماهنگی و یکسان بودن رعایت شده و در بعضی دیگر رعایت نشده و ناهماهنگی وجود دارد. موارد مربوط به هر یک از دو حالت مذکور به تفکیک سال به شرح زیر می‌باشد:

- ۱- کتابهایی که عدم هماهنگی در آنها مشاهده نشده است. در بین کتابهای سال دوم عدم هماهنگی مشاهده نشده است.
- ۲- کتابهایی که عدم هماهنگی در آنها مشاهده شده است.

سال اول

مهمترین عدم هماهنگی مشاهده شده در بین کتابهای درسی سال اول به شرح زیر می‌باشد:

بعد از «ه» بیان حرکت در حالت‌های اضافی و وصفی هر سه شکل بدون «ی» میانجی یا همزه (شکل غلط)، با «ی» و با همزه استفاده شده است (ر ج ق ۱۰-۳).

سال سوم

مهمترین عدم هماهنگیهای مشاهده در بین کتابهای سال سوم به شرح زیر می‌باشند: بعد از «ه» بیان حرکت در حالت‌های اضافی و وصفی فقط در یک مورد در کتاب شماره ۲۸ از همزه استفاده شده است. در بقیه موارد یا از «ی» میانجی استفاده شده یا بدون «ی» میانجی و همزه آورده شده اند (ر ج ق ۱۰-۲).

سال چهارم

مهمترین عدم هماهنگیهای مشاهده شده در بین کتابهای درسی این سال به شرح زیر می‌باشند:

۱- در مورد استفاده از «ی» میانجی یا همزه بعد از «ه» بیان حرکت در حالت‌های اضافی یا وصفی در بین کتاب‌های این سال عدم هماهنگی وجود دارد. به این صورت که هر سه شکل بدون «ی» یا همزه (شکل غلط)، با «ی» میانجی و با همزه به کار رفته‌اند. در بعضی از کتابها دو شکل و در بعضی دیگر هر سه شکل آورده شده‌اند (ر ج ق ۱۰-۳ و ۴ و ر ج ج ۲).

۲- کلمه «برنامه» در حالت اضافی به دو صورت با «ی» میانجی و با همزه به کار رفته است (ر ج ق ۱۰-۴-۱-۱ ر ج ج ۲).

سال پنجم

مهمترین عدم هماهنگی مشاهده شده در بین کتاب‌های این سال به شرح زیر می‌باشد:
بعد از «ه» بیان حرکت در حالت‌های اضافی و وصفی دو شکل بدون «ی» میانجی و با «ی» در بین کتاب‌های این سال به کار رفته است (ر ج ق ۱۰-۳).

منابع

- احمدی گیوی، حسن و حسن انوری. (۱۳۷۱)، دستور زبان فارسی ۱، چاپ دهم، تهران، مؤسسه انتشارات فاطمی.
ثمره، یادالله. (۱۳۸۶)، آواشناسی زبان فارسی آواها و ساخت آوایی هجا، ویرایش دوم، چاپ هفتم، تهران، مرکز نشر دانشگاهی.
دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی. (۱۳۸۶)، آموزش قرآن اول دبستان - ۴/۱، چاپ دهم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی.
--- (۱۳۸۷)، آموزش قرآن پنجم دبستان - ۲۳/۱، چاپ هفتم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی.
--- (۱۳۸۷)، آموزش قرآن چهارم دبستان - ۱۷/۱، چاپ هشتم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی.
--- (۱۳۸۷)، آموزش قرآن دوم دبستان - ۸/۱، چاپ هفتم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی.
--- (۱۳۸۷)، آموزش قرآن سوم دبستان - ۱۲/۳، چاپ چهارم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی.
--- (۱۳۸۷)، تعلیمات اجتماعی پنجم دبستان - ۲۴، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی.
--- (۱۳۸۷)، تعلیمات اجتماعی چهارم دبستان - ۱۸، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی.
--- (۱۳۸۷)، تعلیمات اجتماعی سوم دبستان - ۱۲، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی.
--- (۱۳۸۶)، ریاضی اول دبستان - ۲، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی.
--- (۱۳۸۷)، ریاضی پنجم دبستان - ۲۱، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی.
--- (۱۳۸۶)، ریاضی چهارم دبستان - ۱۵، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی.
--- (۱۳۸۷)، ریاضی دوم دبستان - ۶، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی.
--- (۱۳۸۷)، ریاضی سوم دبستان - ۱۰، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی.

- (۱۳۸۷)، علوم تجربی اول دبستان - ۴، چاپ هشتم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتابهای درسی.
- (۱۳۸۷)، علوم تجربی پنجم دبستان - ۲۲، چاپ یازدهم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتابهای درسی.
- (۱۳۸۷)، علوم تجربی چهارم دبستان - ۱۶، چاپ سیزدهم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتابهای درسی.
- (۱۳۸۷)، علوم تجربی دوم دبستان - ۷، چاپ هشتم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتابهای درسی.
- (۱۳۸۷)، علوم تجربی سوم دبستان - ۱۱، چاپ هشتم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتابهای درسی.
- (۱۳۸۷)، فارسی اول دبستان - بخوانیم - ۱، چاپ نهم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتابهای درسی.
- (۱۳۸۷)، فارسی پنجم دبستان - بخوانیم - ۲۰، چاپ چهارم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتابهای درسی.
- (۱۳۸۷)، فارسی چهارم دبستان - بخوانیم - ۱۴، چاپ ششم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتابهای درسی.
- (۱۳۸۷)، فارسی دوم دبستان - بخوانیم - ۵، چاپ نهم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتابهای درسی.
- (۱۳۸۷)، فارسی سوم دبستان - بخوانیم - ۹، چاپ هشتم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتابهای درسی.
- (۱۳۸۷)، فارسی اول دبستان - بنویسیم - ۱/۱، چاپ نهم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتابهای درسی.
- (۱۳۸۷)، فارسی پنجم دبستان - بنویسیم - ۲۰/۱، چاپ چهارم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتابهای درسی.
- (۱۳۸۷)، فارسی چهارم دبستان - بنویسیم - ۱۴/۱، چاپ ششم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتابهای درسی.
- (۱۳۸۷)، فارسی دوم دبستان - بنویسیم - ۵/۱، چاپ نهم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتابهای درسی.
- (۱۳۸۷)، فارسی سوم دبستان - بنویسیم - ۹/۱، چاپ هشتم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتابهای درسی.
- (۱۳۸۷)، کتاب کار هدیه‌های آسمان پنجم دبستان - ۲۳/۴، چاپ سوم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتابهای درسی.
- (۱۳۸۷)، کتاب کار هدیه‌های آسمان چهارم دبستان - ۱۷/۴، چاپ پنجم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتابهای درسی.
- (۱۳۸۷)، کتاب کار هدیه‌های آسمان دوم دبستان - ۸/۴، چاپ هفتم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتابهای درسی.
- (۱۳۸۷)، کتاب کار هدیه‌های آسمان سوم دبستان - ۱۲/۴، چاپ ششم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتابهای درسی.
- (۱۳۸۶)، هدیه‌های آسمان (تعلیم و تربیت اسلامی) - پنجم دبستان - ۲۲، چاپ سوم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتابهای درسی.
- (۱۳۸۷)، هدیه‌های آسمان (تعلیم و تربیت اسلامی) - چهارم دبستان - ۱۷، چاپ پنجم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتابهای درسی.
- (۱۳۸۷)، هدیه‌های آسمان (تعلیم و تربیت اسلامی) - دوم دبستان - ۸، چاپ هفتم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتابهای درسی.
- (۱۳۸۷)، هدیه‌های آسمان (تعلیم و تربیت اسلامی) - سوم دبستان - ۱۲، چاپ ششم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتابهای درسی.
- فرهنگستان زبان و ادب فارسی، ۱۳۸۴، دستور خط فارسی، www.persianacademy.ir.
- مشکوه‌الدینی، مهدی. (۱۳۸۶)، دستور زبان فارسی واژگان و پیوندهای ساختی، چاپ دوم، تهران، انتشارات سمت.
- ناطل خانلری، پرویز. (۱۳۷۰)، دستور زبان فارسی، چاپ دوازدهم، تهران، انتشارات توس.

فهرست نشانه‌های آوایی به کار رفته

j	همخوان کامی، غلتی (glide)
i	واکه‌ها پیشین، بسته
e	پیشین، متوسط (نیمه باز)
a	پسین، باز